

Srovnání českého a ukrajinského školství

Tento text vznikl jako materiál pro učitele i běžnou veřejnost a naším cílem je srovnání českého a ukrajinského školství z mnoha hledisek.

Pokud máte ve třídě nového žáka z Ukrajiny, je důležité těmto rozdílům porozumět, abychom měli představu, jak školský systém na Ukrajině funguje a jaké to může přinést výzvy (např. přechod na střední školu, neodpovídající věk dětí, jiné výukové kurikulum, jiný systém hodnocení, zvyklosti apod.).

Zdrojem těchto materiálů jsou informace z neziskových organizací (zejména pak z METY o.p.s. a webinářů MUNI PED), ale také od našich ukrajinských kolegů, kteří znají ukrajinský školní systém z vlastní zkušenosti se svými dětmi.

JAZYK VÝUKY

Oficiálním jazykem ve státním školním prostředí na Ukrajině je **ukrajinština**. Dle nové školské reformy, která vstoupila v platnost v roce 2018, je povinným jazyk na všech státních školách Ukrajinština. Nicméně přechod na jednotný výukový jazyk – ukrajinštinu, bude trvat až do konce roku 2023. V mnohých částech Ukrajiny se mluví rusky, a i když dítě oficiálně chodí do ukrajinské školy, neznamená to, že umí ukrajinsky. I dnes se ještě setkáme asi s 5% ukrajinských státních škol, kde se vyučuje rusky. Výjimka platí pro soukromé nestátní školy, kde se může nadále vyučovat v ruštině.

Zajímavostí je i to, že je plno dětí, které chodí do ukrajinských škol, ale mluvit ukrajinsky neumí. Buď pouze rozumí, nebo používají „suržyk“ – směs ukrajinštiny a ruštiny. Také lidé ze Zakarpatí mají svůj dialekt, kterému každý Ukrajinec nemusí rozumět.

LATINKA

Děti se učí používat latinku až od té doby, kdy se začínají učit cizí jazyk (nejčastěji angličtinu). Cizí jazyk děti mají povinný od 3. třídy, na některých školách i dříve. Ale můžete se setkat s ukrajinským dítětem, které ještě ani v 3. třídě neumí číst ani psát latinkou.

HODNOCENÍ

Žáci jsou hodnoceni na dvanáctistupňové klasifikační škále, kdy 1 je nejhorší známka a 12 nejlepší. Dle nové školské reformy děti nejsou v první třídě hodnoceny známkami, ale pouze slovním hodnocením.

ŠKOLNÍ ROK

Školní rok začíná 1. září a na rozdíl od našeho školství končí 31. května.

V červnu se konají postupové zkoušky, které musí povinně skládat žáci 4. a 9. ročníků, ostatní žáci mají závěrečné zkoušky.

PŘEDŠKOLNÍ VÝUKA

Existují jesle, kam přijmou děti od věku 1-3 let. Ale je běžné, že do věku 3 let jsou matky s dětmi doma. Povinná předškolní docházka je stejně jako v Česku 1 školní rok před nástupem do školy. Školky jsou dostupné pro děti od 3 do 5 let. Ve městech jsou otevřené od 7 hodin ráno do 7 večer, což je výhoda pro pracující rodiče, kteří tak mají větší časovou flexibilitu. Na venkově bývá ve třídách kolem 20 dětí, ve městech 25-30. Při větším počtu dětí je ve školce kromě učitelky i chůva, která dětem pomáhá s oblékáním, jídlom a hygienou.

SCHÉMA UKRAJINSKÉHO ŠKOLSTVÍ

Jako základní všeobecné vzdělání se na Ukrajině berou pouze první 4 roky školní výuky. Od 5. třídy dle jejich systému začíná již střední vzdělávání. Po 9. letech žáci skládají postupovou zkoušku, aby mohli pokračovat ve vyšším stupni středního vzdělávání, který trvá nově 3 roky (dříve to byly pouze 2 roky, takže i dnes všichni žáci, kteří začali chodit do základní školy před rokem 2018, mají jinou délku školní docházky – o 1 rok méně, tzn. 11 let).

Žáci si mohou vybrat zda na vyšší stupeň středního vzdělávání chtějí pokračovat do:

- 1) úplného středního všeobecného vzdělání (trvá 3 roky, poskytuje odborné speciální zaměření vzdělání dle výběru žáka, je zakončeno osvědčením o všeobecném vzdělávání = obdoba české maturity, student poté může pokračovat na vysokou školu).
- 2) Předvysokoškolského odborného vzdělávání (příprava na studium na vysoké škole v oborech farmacie, lékařství či veterinary, po absolvování získávají studenti titul junior bakalář a musí pokračovat na vysokou školu)
- 3) odborného vzdělávání (trvá 2-4 roky, připravuje kvalifikované pracovníky, velké množství praxí, tomuto typu studia u nás odpovídá odborné středoškolské vzdělání, pokud studenti zvolí delší program a získají osvědčení o všeobecném vzdělávání mohou pokračovat i na VŠ).

Schéma ukrajinského vs. českého školství:

ZÁKLADNÍ SCHÉMA ČESKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU S UKRAJINSKÝM VZDĚLÁVACÍM SYSTÉMEM																					
věk žáka	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23			
Česká republika	Základní vzdělávání										Střední vzdělávání Obory vzdělání s maturitní zkouškou			Vysokoškolské vzdělávání		Vyšší odborné vzdělávání					
											Obory vzdělávání se závěrečnou zkouškou Obory vzdělávání se závěrečnou zkouškou a vpučným listem										
Ukrajina	Základní všeobecné vzdělávání Початкова загальна освіта Počatkova zahálna osvita				Základní všeobecné střední vzdělávání Базова загальна середня освіта Bazova zahálna serednja osvita					Úplné střední vzdělávání Повна загальна середня освіта Povna zahálna serednja osvita			Předvysokoškolské odborné vzdělávání Фахова передвища освіта Fachova peredvyšša osvita		Odborné vzdělávání Професійна освіта Profesijnja osvita		Vysokoškolské vzdělávání				

Zdroj: <https://www.edu.cz/methodology/zakladni-informace-pro-srovnani-ceskeho-a-ukrajinskeho-vzdelavaciho-systemu/>

Možnosti:

- je možné, že žák bude studovat na jedné škole 12 let
- může být 9 let na jedné škole a pak na 3 roky nastoupí na gymnázium, lyceum, učiliště nebo technickou střední školu

Ve věku 17-18 let nastupují ukrajinští studenti na vysokou školu. Je běžné, že ji dokončí s magisterským titulem ve věku 22-23 let.

INKLUZE

Před školskou reformou nebyla inkluze nijak řešena a děti, se SPU byly považovány za slabší, na které nebyl brán žádný ohled.

Díky reformě Nová ukrajinská škola (od r. 2018) měly být děti s nižším stupněm znevýhodnění integrovány do běžných základních škol. Inkluzivní program je teprve na začátku a zatím není na takové úrovni, jako jsme zvyklí v České republice. Vše je ale teprve na počátku. Poradny zatím pomalu vznikají v Kyjevě, na ostatních místech podpora neexistuje. Chybí kvalitní materiály, učebnice a hlavně kvalifikovaní odborníci. Podobně je to s dalšími odborníky a podpůrnými pracovníky na školách. Ti operují jen v „moderních“ školách. Obecně existují značné rozdíly mezi fungováním škol na vesnicích a ve městech.

ZVYKLOSTI

Níže uvedené zvyklosti nelze generalizovat na všechny školy na Ukrajině. Setkali jsme se s tím, že např. ve velkých školách v Kyjevě to bylo úplně jinak než na vesnicích v malotřídkách. Proto berte níže uvedené informace spíše jako situace, s kterými se můžete setkat, ale rozhodně se netýkají 100% ukrajinských dětí.

Oslovení učitele

Děti na Ukrajině oslovují učitele jménem a příjmením, nikoliv „paní učitelko / pane učiteli“. Děti oslovují paní učitelky křestním jménem a poté křestním jménem jejich otce + OVNA. (příklad: Učitelka se jmenuje Marie, její otec se jmenuje Karel, děti učitelku oslovují Marie Karlovna).

Rozvrh hodin v tabulce

Někteří rodiče nebo děti neumí číst rozvrh hodin. Tím, že to v Česku učíme děti již od první třídy, někdy očekáváme, že ve školním rozvrhu bude umět číst každý, ale pokud se s tímto zobrazením děti na Ukrajině nesetkaly, může to pro ně být obtížné.

Přezůvky

Na Ukrajině se žáci nemusí nutně přezouvat. Dbá se na to jen na některých školách spíše ve městech. Některé školy na Ukrajině vůbec nemají šatny, ale jen věšáky na oblečení ve třídách.

Vyšší citlivost vůči tomu, že má dítě speciální potřeby

U tohoto opět zdůrazňujeme, že se to nemusí týkat všech, ale setkali jsme se opakovaně s tím, že ukrajínští rodiče velmi těžce nesou, pokud jim sdělíte, že máte podezření, že jejich dítě má speciální vzdělávací potřeby. Je nutné to více detailně vysvětlit, co to znamená, protože ještě donedávna nebylo zvykem, aby na ukrajinských školách působili školní psychologové nebo speciální pedagogové. A rodiče si tuto informaci berou velmi osobně.

Školní obědy a svačiny

Děti na Ukrajině mají dotované obědy. V některých školách ve východní oblasti Ukrajiny měli žáci i několikrát týdně dotovanou svačinu. V Kyjevě v některých školách naopak měly dotované obědy jen chudé děti a ostatní si oběd museli kvůli kapacitě školní jídelny přinést svůj apod. Tzn. v každé části Ukrajiny jsou podmínky trochu jiné.

Družina

Družina funguje i na Ukrajině, hlavně pro menší děti (1. - 4. třída). Rozdíl oproti české družině je ten, že děti v ní netráví jen svůj volný čas hraním a nějakou kreativní činností, ale družina na Ukrajině je hlavně určena k tomu, aby si tam děly udělaly úkoly a připravili se na další školní den. Ze zkušeností ukrajinských dětí, které přišly do Čech víme, že většinou jsou překvapené, že v Česku nedostávají tolik domácích úkolů, jako byli zvyklí na Ukrajině.

Začátek výuky

V některých ukrajinských školách začíná školní výuka později (zejména ve velkých městech).

Oblečení

Zatímco prvního září se všichni žáci nastrojí, děvčata si dají do vlasů mašle a s květinou pro paní učitelku vyrazí do školy, během školního roku chodí žáci do školy oblečení v teplácích. Týká se to hlavně mladších dětí. Některé školy, zejména gymnázia, na něž děti nastupují po čtvrté třídě, mají naopak zavedené školní uniformy.

Dárky pro učitele

Na Ukrajině je zvykem kupovat učitelům dárky k narozeninám, a i na Den učitelů, k prvnímu září či na konci školního roku.

Zdroje:

<https://zapojevsechny.cz/clanek/detail/zvyklosti-ve-skolach-na-ukrajine-udelete-si-jasno>

<https://eduzin.cz/wp/2022/03/25/do-pate-tridy-neznamkujeme-zaku-je-ve-tride-i-ctyricet-popisuje-ucitelka-ukrajinskou-reformu-skol/>

<https://www.edu.cz/methodology/zakladni-informace-pro-srovnani-ceskeho-a-ukrajinskeho-vzdelavaciho-systemu/>

<https://inkluzivniskola.cz/vzdelavani-na-ukrajine>

https://www.youtube.com/watch?v=5vDX67Vy6Ho&ab_channel=Pedagogick%C3%A1fakultaMU